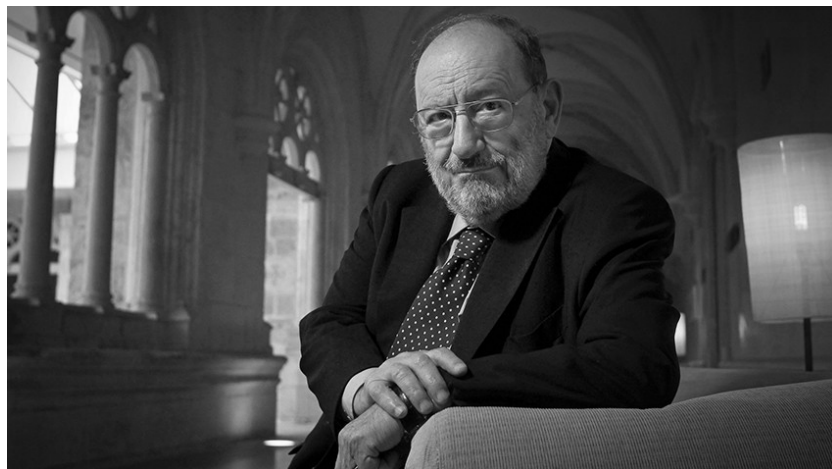

ECO, més ECO si us plau!

Segur que avui tothom relaciona el títol d'aquest escrit amb la demanda de més productes respectuosos amb el medi-ambient. Certament és una urgència ineludible, a la vista de com tenim el planeta, però, aquest no és el cas. Avui vull fer una vindicació d'un intel·lectual de la talla d'**Umberto Eco** (1932-2016), començant per un joc de paraules que espero que em perdonés. D'ell s'ha dit que era: *l'uomo che ho sapeva tutto* -La Repubblica-, *que semblava saber-ho tot* -Pàgina 12- o que era *l'humanista total* -El País-.¹

No és casualitat que a cada època, segons les circumstàncies, d'un mot prengui més importància una accepció o una altra. Senyal de per on van les preocupacions de la societat. Fins fa pocs anys el cognom de l'escriptor es relacionava amb la reflexió del so el que implicava que sovint suportés dos tipus de graciets: *Tu ets el que respon sempre* o *tu ressones en les valls*. De fet, guardava un mut de ressenyes on era habitual trobar títols de l'estil: *l'eco del Eco* o *un llibre que té eco*. Primer va creure que havia tingut la mala sort de creuar-se amb massa persones estúpides, però amb l'edat, va arribar a la conclusió de què, per llei natural, la gent dóna per bona la primera idea que li passa pel cap sense adonar-se que la seva obvietat està més que trillada².

Umberto Eco, a la Universitat de Burgos el 2013.
Cristóbol Manuel /Reuters-Qualty. El país, 23.02.2016.

¹ <https://hipermediaciones.com/2016/02/20/umberto-eco-el-hombre-que-sabia-todo-una-lista/>

² U. Eco, "Come giustificare una biblioteca privata", *Il secondo diario minimo*, Milà, 1992.

Aquest febrer ha fet cinc anys del seu traspàs i ara ens aniria tant bé saber el que pensava sobre: emergència climàtica, Trump, pandèmia... perquè, tot i que era un erudit de la comunicació de masses, la semiòtica, de la relació entre autor i lector o de l'edat mitjana, no va deixar d'escriure amb humor -des de la ironia a la paròdia- sobre l'humà i el diví sense defugir la polèmica. Com va dir **Vittorio Spinazzola**: *D'altra banda Eco, en la seva rica activitat de polígraf, sempre ha demostrat actitud per una escriptura vivament col·loquial i coloridament descriptiva*³.

De fet, Eco abastava tota mena de manifestacions culturals des de les més elitistes fins a les més populars, des dels clàssics hel·lènics als personatges de **Walt Disney** i, per descomptat, de la neurosi de la cultura per excel·lència: el futbol. Com dirà amb ironia: *Hi ha quelcom que cap moviment estudiantil, cap revolta urbana, cap protesta global o el que sigui podran mai fer, tot i que ho consideren essencial: envair un camp d'esports en diumenge*⁴.

Els seus articles sobre els aspectes més quotidians de la vida són tot un retrat de la pèrdua dels valors comunitaris sota el subjectivisme i l'aparença. Primer els van publicar a la revista **Il Verri** (1959-1961), a l'apartat **Diario Minimo**, i després a la darrera pàgina de la revista **L'Espresso** (1986-2016), en la secció quinzenal **la Bustina di Minera**, per ser recopilats en: **Diario Minimo** (1975), **il secondo Diario Minimo** (1992) i **Pape Satàn aleppe** (2016) al que va sumar conferències, jocs de paraules i ocurrences diverses. Com deia en el prefaci del primer **Diari Mínim**: *Perquè aquesta és l'aventura de la paròdia: que mai no ha de tenir por d'exagerar. Si encerta el blanc, no farà altra cosa que prefigurar alguna cosa que en acabat els altres faran sense riure -i sense tornar-se vermells- amb una ferma i viril seriositat*⁵.

³ V. Spinazzola, *Dopo l'avanguardia*, Ancona-Milà, 1989.

⁴ U Eco, "la cháchara deportiva", en *La estragedia de la Ilusión*, Barcelona, 1986.

⁵ U. Eco, *Diario mínimo*, Milà, 1975.

Recordo que el primer contacte amb la seva obra va ser a través d'un llibre que avui podríem dir d'autoajuda: **Come si fa una tesi di laurea** (1977). Era a principis dels anys noranta quan em va passar pel cap fer la tesi doctoral, quelcom que en aquell moment era exòtic en el nostre ram. **Eco** sostenia amb orgull que era el llibre més llegit de tota la seva producció -42 assajos i 7 novel·les- i que havia ajudat milions d'estudiants de tot el món. Estava convençut que seria l'únic que li sobreviuria després de la seva mort.⁶

Torre Gariselda, Bologna, E. Dilmé, 1999.

Només començar el llibre ja et deia que si tenies pressa copiessis alguna tesi dipositada en qualsevol universitat de l'altra punta del país, sempre mirant de no tenir cap membre del jurat relacionat amb aquella part del món o, si t'ho podies permetre, paguessis a algú que te la fes. Curiosament, hi ha qui ha vist una relació directa entre aquell manual amb la seva primera novel·la. El best-seller **El nom de la Rosa**. Només cal recordar les paraules de **Vittorio Spinazzola**:

Els destinataris d'El nom de la Rosa són, de fet, les noves classes educades, especialment els joves, d'origen sobretot petit burgès, que es van formar en els esdeveniments tumultuosos de l'escola massificada i que tenen com a referent ideològic principal, mediat o immediat, la gran experiència del seixanta-vuit: els mateixos als quals Eco havia dedicat un manual molt meritori anys enrere, per ensenyar-los Come si fa una tesi di Laurea⁷.

⁶ <https://www.lavanguardia.com/cultura/20160221/302314697539/ultima-conversacion-umberto-eco.html>

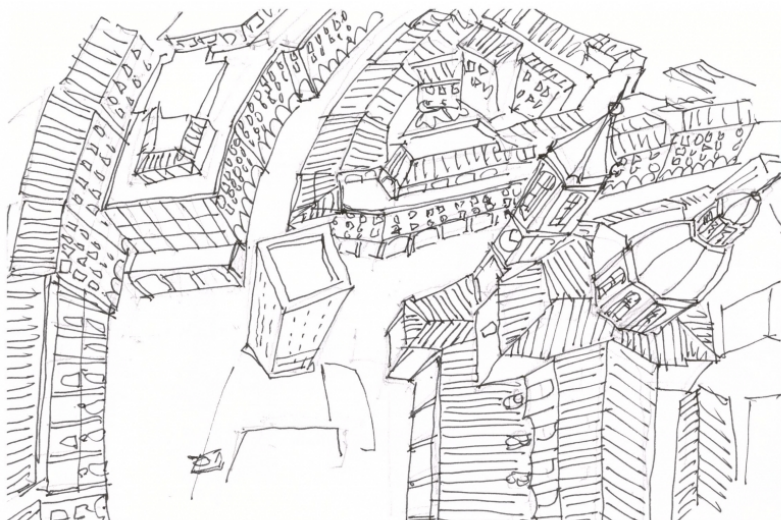
⁷ Veure nota 2.

Després el vaig anar seguint, més encara, quan estudiant a Bolonya, on ell era docent (1971-2007), vaig descobrir la seva columna a **L'Espresso**. I què dir, de la impagable conferència que va fer a la Universitat d'aquella ciutat el maig de 2008, ja com catedràtic emèrit: **Construire il nemico**, que va ser l'origen de la novel·la **Il cimitero di Praga** (2010). En tot cas, en un d'aquells articles apareixia **Andorra**, concretament en **Come presentare un catalogo d'art** on raonava:

Com s'arriba a ser PDC⁸? Doncs, és molt fàcil. Només cal que tingueu una professió intel·lectual (són molt buscats els físics nuclears i els biòlegs), que sigueu titular d'un telèfon i que tingueu un cert renom. El renom es calcula així: ha de ser d'una extensió geogràfica superior a la zona d'impacte de

*l'exposició
(renom a
escala
provincial
per una
ciutat de
menys de
setanta mil
habitats, en
l'àmbit
nacional per
una capital
regional, a
escala
mundial per a*

Vista de la Torre Gariselda, Bologna, E. Dilmé, 1999.

*una capital d'estat, exclosos **San Marino i Andorra**) i d'una profunditat inferior a l'extensió dels coneixements culturals del possible comprador dels quadres (si es tracta d'una exposició de paisatges alpins d'estil de Segantini, no cal, i fins i tot és perjudicial, escriure a The New Yorker; és més oportú ser el director de l'escola normal del lloc).*

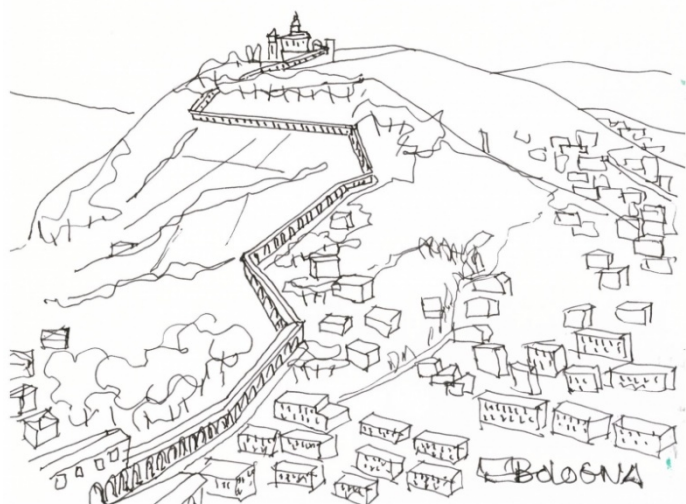
⁸ Acrònim de Presentador de Catàlegs d'Art

Aquell article es va recollir en el comentat **Diario Mínimo** i, just abans de la seva mort, en **Come viaggiare con un salome** (2016). Desconec si va tornar a parlar de nosaltres, però no m'estranyaria donada la seva extensa producció. A veure si ho trobem!

És possible que la meva afinitat amb la seva forma de veure les coses, fins i tot, amb la seva forma de dir-les, tingui a veure amb la proximitat geogràfica, cultural i social que, cal no oblidar, marca la nostra cosmovisió. De fet, em veig perfectament representat en les paraules recollides en una de les cartes que s'intercanvia amb el bisbe de Milà, el jesuïta **Carlo Maria Martini** (1927-2012), el gener de 1996, quan diu:

La perspectiva laica no ha estat, per a mi, una herència absorbida passivament, sinó el fruit, molt treballat, d'una mutació llarga i lenta, i encara no estic segur que certes conviccions morals meves no continuïn depenent d'una empremta religiosa que em va marcar als orígens [...] També em sembla que puc dir sobre quins fonaments es basa actualment la meua religiositat laica; perquè considero fermament que hi ha formes de religiositat, i per tant un sentit del qual és sagrat, del límit, de la interrogació i de l'espera, de la comunió amb alguna cosa que ens supera, fins i tot en absència de la fe en una divinitat personal i provident⁹.

Vista de Bolonya amb la porxada, la més llarga del món, que porta al Santuari della Madonna di San Luca sobre el Colle della Guardia. E. Dilmé, 1999.

⁹ U. Eco, C. M. Martini, "Quando entra in scena l'altro, nasce l'etica", *In cosa crede chi nom crede?*, Milà, 1997.

I, no cal dir, que la meva voluntat d'escriure sobre arquitectura i, especialment sobre la del nostre país, té molt a veure amb una altra màxima d'Eco recollida en la mateixa missiva d'aquella correspondència:

Deixar un missatge a l'ampolla, perquè d'alguna manera allò en què es creia, o que es trobava bonic, pugui ser cregut, o trobat bonic pels que vindran¹⁰.

Mentre planyem la seva absència repassarem la seva obra i seguirem el seu consell.

Grazie mille Professore!

Escrit a Escàs (La Massana) durant les festes del Nadal del 2020

¹⁰ Ibidem.